

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 294 (9975)

1975 чылдың декабрь 16, вторник

1925 чылда үзүлөөлөттөгөн

Өртүө 2 коп.

XXV съездиге СЭКП ТК-ның төлөвилелин бүгү ажылчы чоннар чүүлдүгзүнүп таныжып эгелээн

ӨНДҮР УЛУГ ПЛАННАР

Тоску беш чыл дооступ турар. Тургузуучу иш кайда-даа хайыккан. Чаа онгу беш чылда ССРЭ-ниң улус ажыл-агыйың хөгжүдериңиң кол улаганышкынырының дугайында XXV съездиге СЭКП ТК-ның төлөвилелин радиодан дыңнап, солундарда номчуп таныжып тур бис. Кайгамчык өндүр улуг планнар, сорулгалар салдынганын көргөс, кижик магадар-дыр. Оң-биле чергелештир совет кижиниң чаагай чоруун улам экинжидериче уланган хемчегдерин хөй бооп турары магалыг-дыр. Бети дээр ажалдап турар херээженериниң күш-ажыл болгаш амьдаргалар байдалдарын экинжидериче хемчеглерин боттандырып уламчылаары көрдүнгөн. Социалист култураның болгаш уран чүүдүнү ролон бедидерин моон сонгар-даа хандырар, ажылчы чоннарның идеякеллиг дыштанылгазын организастарын сайыраңгайжылар чергелеш хемчеглериниң көрдүнгөниге кым-даа чоргаралар.

1976—1980 чылдарда ССРЭ-ниң улус ажыл-агыйың хөгжүдериңиң кол улаганышкынырың бүгү совет улус чүүлдүгзүнүп таныжып эгелээн. Ыңчангаш мен база ачаа үнүм кадып, төрөөн партиявыстың салган сорулгаларын сеткил ханышкы-биле көрүп, чоргараларың турар мен.

Кара-кыс МУНЗУК.

Тыва АССР-ниң болгаш РСФСР-ниң улусуң артың.

Ийиги ээлчег тудуунда «Шын», «Тувинская правда» солуннарның корреспондент пунктузундан

ХҮЛЭЭЛГЕНИ КҮҮСЕДИР ДЭЭШ

Ак-Довуракта Бүгү-өөлөк ужуру-дуалыг шалычты тудууну ажылдап кырып, дуа чедирери-биле Саян ГЭС-тиң тудуунга ажалдап турган чамдык монтажчылар бисте чедип келген. Делегейде улуз дээр ГЭС тудуунга кырып турганнар бо тудуунга туудумонтаж ажылды улуз сорулгалар-биле күөсүдир эгелештир.

ГЭС-тен келген тудуужуларга лааскан. — Бо аада доозуп-нут агаар-коллекторун шенеп ажылдадыр хандырып шыдар ужуруг бис. Дуңзаалаашкынар кылыртыга бүгү-ле херекат материалдар бисте бар. Моңу идеякеллиг кылдыр кылдыртыга күөсүдүр мөөнөт, чедир доозуп шаан-да дыштар хунер дугайы-даа бодавас бис—ден, каякка ажалдадыр бригадириниң Уш Улянов чугалады.

Комбинаттың ийиги ээлчегиниң тудуунда 14 дугаарыг механизация эргелелиниң Ак-Довуракта участко шалычтың бисте тууду улам кырып кирген. Оң участкастун начальниги Василий Кузьмич Сулачев тергиниң кымык ажылдагышчилерин бисте чугалап берген. Эштер Конопацкий биле Балашович эскаватор машинистери ону үшкү галерея тудуунга келген, бидик бууручүлүг ажалдааннар. Оң ажалчыларың экипажың кышкы соок-даа, доң чер-даа муңгартапкан. Шалычтың ажалдыг экипаж кол коруунда тудуунуң чамында коруундапкан чамык тууду ботуң оларның баштарың техниканың күжү-биле аптап арылап чылааткан. Бо экипаж күш хун улаштыр хая-даштыр черлерде өлөөрө тудуунуң оңдугларын тургузар чедирин камп ажалдаан.

Тергив ажалдап турарларга оң механизация участкастун Сергей Асочкин биле Анатолий Натонин олар хамзаар-жыр. Бо эскаваторщиктериниң күөсүдир ажалдыр база-ла дөң чер-биле хонбашкан. Хуусаа база чыгандыг келген. Чер ажалдырны дугаарың үзүп декабрь айда коруун хуузыңгер болгай. Техника башкарган бо ажалчылар коллективниң кая-даа ажалдап турган, черде хожу-даашкычче кырып көр-бөөнер. Ыңчангаш хуузыңгериниң айтканы хунде доозуп шылар ужурултур.

Ийиги ээлчегиниң шалычты тудуунуң ажалчылары партианың XXV съездинде тирээсактан күш-ажылчы социалист чарышты калбар-ган. Тудуужуларның, монтажчыларның, электрщиктериниң болгаш шенерлекчилериниң бо хунерде булут эрес-изадыр-лым-биле күөсүдүр ажалдап турары бисте дыңнааткан. Шалычты тудуунда тууду-

ПАМЯТНА

ҮНЕЛЕТКЕН ДАГ-ДУГУ

«Тыва даг-дугу» комбинаттың артылап фабриказының ээлчегери, иңда инженер-техник ажалдадыр продукцияның шынарын бедидерин чедип алыр дээр чогадыкчы бисте ажалдап турар. Олар бүдүрүлгениң технологиязын чаар-тып, продукцияның шынарын бедидер талазы-биле чогадыкчы ажалдыр боттандырган. Бо коллективниң дурутчуларынның бирээзи бисте шынарын бедидер дээр калдык-кандыг хемчеглерин боттандырган сонургаатты.

Даг-дугуң продукциязын ажалдап турар чурттуң улуз заводдары, бүдүрүлгелери-биле олар бижык харылзааны ту-дуу турар.

Чижээ, Барнаул хоорайда асбестен техникат дерижелек кымыл үндүрө заводтан бир чагаа келген болду. Ону мон-тудум. Ында «Сибиряк» комбинатта ап турарың ПРЖ-1—50 болган ПРЖ-2—30 маркалыг даг-дугу бугу көрү-лүгүр талазы-биле 12871-67 дугаарыг Күрүне стандарттарың негелдеринге дугуй турарың дерижелек тур бис. Ыңчаа-да оң доозуптал-чаа 0,24 хун, сайлың 0,03 хун чедип турар-дыр. Оң продукцияның чамыңды бистең үндүрүп турар чартык фабрикалар-тамыстың шынарын куудула-дып, заводтуң дерижелектеринде

дыраар аппараттарның кезектери дүргө элп каарың болдуруп турар. Ында даг-дугу-биле продукция үндүрүп турда пест-тавы ажалы кымыл бүдүрүлгениң хемчеглериниң ишти доозупталып, аар, дуузаргай агаар тургузулар ужурултур. Ыңчаа-да салыңгы даг-дугуң шынарын талазы-биле Уралдың үндүрүп турар аа-ның дугуйдун эки-дыр. Устүң-де айткан саналдарың өөр-көн чөвчү. Күрүне стандарттарыңа чиге дүңгүр сай бол-ган доозуп чок кылдыр бед-илеткен үндүрүр чедип амы-рыңар чугула. Ылаңгыга 5 му-чедир ууң уданыңыг болу-руң кымыра чогуру. Оң хере-уданыңың волюнотун оң кере-уданыңың үс бөр бол-гай. Бо четистериниң ажалдыр алыр болза, ол ийг бедик сор-тарга күрүңгүң Шынар дем-дөн тылыр дугайында айт-тырың чүдүлдүгүң, деткиң ужурултур бис. Заводтуң кол ин-женери В. П. Улянов.

Даразында бир саазында ССРЭ-ниң тууду үндүрүп мате-риалдарың министрлиниң ора-лачымы П. А. Ворониниң Ак-Довурактың дааның дугуйе Шынар демдөн тылыр тала-зы-биле аттестация комиссия-зын тургузар дугайында ду-жаалыңың бил хоолтазы-биле таныштың. Оң комиссияның дааныңга Тываның күрүне стандарттар лабораториязы-ның начальниги Ю. И. Матко-ковту баштадыр бодылаан. Бо

чылдың ноябрь 20-де комис-сия ажалдап эгелээри айт-кан.

Ыңчангаш Тываның даг-дугу артылапчыларың баш бүрү-лүгүр белекенип келген сорул-галың 1975 чылдың ноябрь 20-де боттанды. Даг-дугуң оң ийг бедик сорттарыңа күрү-нениң дээди үнелелин бээрине ССРЭ-ниң Курстандарттары-ның, ССРЭ-ниң Тууду үндүрүп материалдар министрство-зун, «Союзобтехника» трес-тин, «ВНИИПРОСАБЕСТ» ин-ституттуң төлөөлекчилери Ак-Довурактың ПРЖ-1—50, ПРЖ-2—30 маркалыг сор-тарыңа шынарын дээди кате-гориязы тылыр дугайында шиттирсе атты салганнар. Оң шиттирсе ССРЭ-ниң Күрүне стандарттарыңың комитет ба-далаарга күштүг болур.

Даг-дугу артылапчылары-ның тоску беш чылда продук-цияны шынарын бедидериниң талазы-биле кирген үлүг оң. Бо үеге чедир бистең респу-блика күрүнени Шынар дем-дөн берген түс чериңг про-дукцияны чок дие частырып болбас. Стандарттың дээди үнелели оң маркаларга бээр-иле ажалчылар, инженер-техник ажалдакчылар, пар-тия, комсомол, профсоюз ор-ганизациялар идеякеллиг ки-ришкени онзаал демдегээр ужурултур бис.

О. ОХЕМЧИК.

Кыштаглаашкын—хүннүң айтырымы

Улут-Хем районуң партия, совет болгаш кедээ ажалда-гыч органың тоску беш чылда мал ажалың хөгжүдөр, оң баш саның өстүрө, про-дуктуулук бедидер дээр зам-дык хемчеглериниң ачорулган. Оң түңүлениде шөө малды баш саны 1970 чыл-биле де-нөөрө 38700, бода мал 625 башка өскөн. Октябрьниң соци-алисттик Улут революциязы-ның таварыштыр күрүнеге сүт садарың беш чыл планын «Улут-Хаа» совхоз (директору В. Виноков, партком секрет-тары М. Базыр, көзө Совет Союз куөсүкомунуң даргазы А. Дугар-жап), «Күш-ажылдыг хосту» совхоз (директору И. Байчо-ров, партком секретары М. Данык, көзө Совет куөсүкомунуң даргазы А. Черкей-ов) ажыр күөсүкелер. Шах-ий-дыг планирны «Улут-Хаа» совхозтуң Арыг-Бажы, «Най-ырал» совхозтуң Кара-Тал сүт-бараан фермалары ажыр күөсүкелериң репорттааннар. Районда 18 саачы боттары-ның хууда беш чыл планирны 4 чыл 9 айда күөсүкел, ам онгу беш чылдың үлүңүде ажалдап турарлар.

Оларны иштинде «Улут-Хаа» совхозтуң саачымы, рай-он Советиниң депутаты Дугар-жап Эрик-ыс тоску беш чылда 146 тонна сүт саап алыр

планын 189 тонна кылдыр күөсүкел. «УТКА 25 чылды» совхозтуң калдарың Михаил Делте беш чыл дугурунда 65,5 тонна немедө денен алыр планын 67,8 тонна кылдыр боттандырган. «Найырал» сов-хозтуң өшкү бригаданың бригадир, район Советиниң депутаты Соокарма Чанзан-ның удуруткан бригаданы бо чылдың чүс өмкүңдөн бо чус анайың камгалат алган.

Мал ажалыңга хөй чылдар-да ажалдап, бедик көргүзү-лөргү доктаамал чедип ал-калган муңкашчыларын арга-дурулгалыңа дааның, ону центеридип турган, мал ажалың чедикчилериниң хөгжү-лөр, оң-биле калды чер ажалы-ның културазың бедидер, малдың кайжа-хоразыңны ту-нудуларын кылырын шапкы-чылар, малчыларны ажал-дадырны таварышчыг бай-далдарын тургузарың дуга-йында хемчеглериниң ачору-ларын берги чергениң айтыр-ымы кылдыр көрүп турар бис. Оң айттыргаларың амыдыралга боттандырып турган, районун экономикагын хөгжүдөүгү улам бижыңгаларың—районун ажал-чыларыңың кол сорулгалы.

Бо чылды апрель айың эгелээде 1975—1976 чылдар-ның кыштаглаашкыныга беле-леткек хуайында айттырың партия райкомунуң бөрүзүн

болган райкуөсүкомун кү-түшканы хуралыңа чугалап-каш, кышка белекет ажалда-рын частап-ла эгелээн. Ук ху-радың доктаалың шиттир-илер амыдыралга боттанды-рыр херекке түс-түс ажал-агыйларда партия, совет ор-ганнар идеякеллиг кырып, бо кышка элөөн белекетти дугурулганнар. Амы үеге рай-онда 170 муң шээр, 14 муң бода мал, 2000 чылгы, 3000 хавал 520 хире кыштагаларда, түс-түс тургаларда кыштап турар. Оларны бары-ла 1100 малчың ажал, калдыр турар.

Малчыларны ажал-агый-дыралың хайгаараар, оларга дуа чедирери-биле Шагаан-Арыда организациялардан, совхозтар тыңгерине албан черлеринде төлөөлери бижы-жылат тургускан. Район тө-вүндө комплекстиг түсейки бригада (кыш өмчилери, са-дыкчылар, мал эмчи-лери, лекторлар, куу-лтура ажалдакчылары) ай-ның сөөгү шиттиңизинде малчыларга аалдан барып турарың чачың апарган.

Ийигиниң малыңга белек-тен мал чедириниң өвөөс бол-ганың ужурунда база оң шиттөөлөң экинжидер сорул-гал-биле болуун чедирери бол-базарың 10 дехти, тараа айыма чедирин хайлырдыр бөөр С берилерин совхозтарга кымып тургускудан. Оң иш-

ПЛАНДАН АЖЫР 804 МУҢ

Тоску беш чылдың планың онзаалдарың хуусаа бетинде күөсүдир дээр Чон-Хемчик рай-покувуд белекет контролың (директору В. А. Прокопенко) коллективни кымык ажал-дап келген. Оң түңүлениде беш чылдың даал-ганы хуусаа бетинде — октябрь 1-де ажыр күө-сеткен. Тодаргайлаарга беш чылда 8 миллион 435 муң рубльдиң продукциязын кирип алыр турган, 9 миллион 239 муң рубль чедирген азы даалганд 804 муң рубль ашкан.

Белекет контролыңны ажал-ишчилери ок-тябрь, ноябрь айларың даалгаларың баз ажал боттандырган. Олар декабрь айда 23 муң рубльдиң продукциязын кирип алыр сорулгалы салган.

И. АРТАА,

районуң экономика.

«1976—1980 чылдарда ССРЭ-ниң улус ажыл-агыйың хөг-жүдериңиң кол улаганышкынырың» дугайында СЭКП Төп Комитетиниң төлөөлелин Тываның ажалчы чоннары кал-бад-биле таныжып эгелээн.

Кымылдың сүт комбинатында партия организациязының бөрүзү дүүн бугу агитаторлар чыгган, төлөөлөдү түс-түс пектериниң ажалчыларыңа таныштырыңың айттыргаларың чугалашкан. Агитатор бөрүзү тодаргай даалганы алган. Та-ныштырыңга ажалчы чоруудун эгелээн.

ЧУРУКТА: комбинаттың бүдүрүлгө кидизиниң начальниги пропагандист Валентина Абрамова Чихачеваның лаборато-рия ажалдакчыларыңда төлөөлөдүң материалдарың таныш-тырып турары.

А. ЗАПЕВТИЦ фотоу.

Съездиге репорттаар эрге дээш

ПЛАНГА НЕМЕЙ 70 ТОННАНЫ

«Улут-Хаа» совхозун Арыг-Бажы сүт-бараан ферманың коллективни тоску беш чылдың доозукту чылды бедик кө-рүлүшүнүгү ажалдап тур-рар. Беш чыл планың олар дээр чыл оң иштинде күө-сеткелер.

Ферма коллективни боттары-ның бар арга-куралдарың санып кирген, чыл төнтүгүгө чедир 70 тонна сүтү пландап алыр дугаарың шиттир-лештир. Декабрь 1-ге чедир 488 тонна сүтү бүдүргөс, оң 416 тонназың дуузалган. План-дан ажыр 66 тонна сүтү бү-дүргөн ол.

Бо чедикчилер ажаа кел-бөөн. Оң дээрге ферма кол-лективниң кымык күш-ажылдың түңүлөдүр. Фер-мада мал чедик чарыгаар турумуң тургускан. Саваның малга илбарды хайдырдып берип турар. Малчың суга-дып өлп организастаан.

Ферманың 6 саачымы беш чыл планың октябрь айда-ла күөсүдештир, ам колор чыл-дың үлүңүде ажалдап турар. Сес саачың 1975 чылда алган

А. ДУГАРЖАП.

Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң депутаттарының кичээнеийинге

Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң дөрткү чымжылың ийги-сесизия 1975 чылдың декабрь 19-та эртенгиң 10 шакта СЭКП Тыва обкомунуң Политкиңг чырыдышкың бажымыга ажалтыр.

Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң Төлөөлекчилер чөвү-лелиниң хуралы 1975 чылдың декабрь 19-та эртенгиң 9 шак 30 минута Политкиңг чырыдышкың бажымыга бо-лур.

Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң депутаттарың 1975 чыл-дың декабрь 17—18 хунирениң эгелен, эртенгиң 9 шактан кезээккиң 20 шакта чедир республиканың Министр-лер Чөвүлелиниң бажымында № 27 өрзөгө дайымап турар, телефон дугаары: 30—52, 46-34.

Россияның чогаалчыларының дөрткү съездизи

МОСКВА. (СЭТА). Декабрь 15-те Кремльдиң Улут ордузунга РСФСР-ниң чо-гаалчыларың IV съездине ажалтыр.

Делегаттар болгаш ажалчы Коммунист партияны болгаш Совет күрүнеңиң уду-ручуларың чымы-биле уткааннар.

РСФСР-ниң Чогаалчылар эвлекелине баштаар чарыңың даргазы Сергей Михал-ков съездине эге сөзү-биле айткан.

Ийигиниң малың кыштан хур ажыраар, сүт саалдарың көвүдөдүр талазы-биле «УТКА 25 чылды» совхозтуң ийги-хойжү бригаданың болган «Улут-Хаа» совхозтуң Арыг-Бажы сүт-бараан ферма-зың коллективтериниң район-нун бугу малчыларыңа кий-гилерин өскө малчыларын иши-биле дегкин, партианың XXV съездини күш-ажылчы чед-дикчилер-биле үткүрүң хуузыңгер.

Д. КУУЛАР,

ажылчы чоннар депутатта-рының Улут-Хем район Сове-диниң куөсүкомунуң даргазы.

